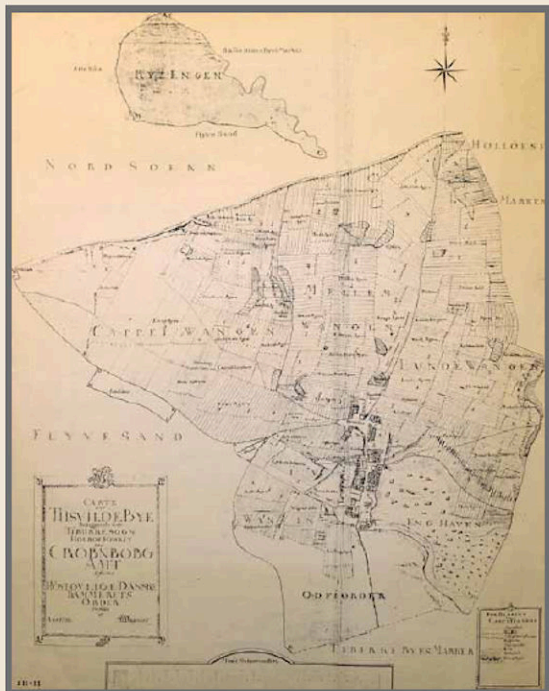

Vejby-Tibirke årbog 2009

©Fotografisk, mekanisk eller anden gengivelse af denne bog eller dele heraf er kun tilladt med Vejby-Tibirke Selskabets skriftlige tilladelse. Undtaget herfra er korte uddrag til brug i anmeldelser.

Redaktion: Christian Friis, Lars C. Windfeld-Høeberg, Kirsten Jørgensen og Fritze Hedemann.

Forsideillustration:

'Carte over Tiisvilde Bye beliggende udi Tibirke Sogn. Holbo Herred'. År 1771 (Helsingør-Gilleleje Lokalkiv)

Indvendige sider af omslaget:

Panoramakort fra 1942 - Indlagt særtryk.

Vejledning i brug af Panoramakort fra 1942

Kortudsnit af 'Gribskov Ferieguide 2009

Grafisk tilrettelægning, sats og reproduktion:

WICTOR grafisk produktion

www.wictor.dk · Tlf. 4826 1848

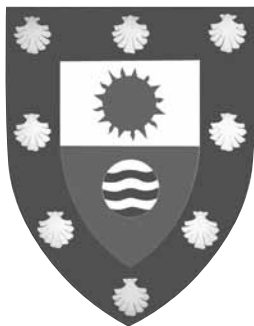
Oplag: 1100 eksemplarer

ISBN 978-87-88319-34-4

ISSN 0108-2906

Vejby-Tibirke Selskabet

Årbog 2009

Indhold

Forord

Af Christian Friis 7

Dengang landet lå på landet

Af Georg Metz 9

Godhavn Strand - et ukendt område

Af Christian Friis 15

Gårdene i Tisvilde - nord for Godhavn

Af Christian Friis 23

Om udstykningen ved Godhavn

Af Fritze Hedemann 31

Badehoteller, pensionater

Af Lars C. Windfeld-Høeberg 39

Nete fra Julsgård

Af Lars C. Windfeld-Høeberg 51

En sand kærlighedshistorie

Af Christian Friis 55

En af Tibirkens ældste ejendomme

Af Anne Gotlieb Jensen 63

Et købstadshus - nu på heden

Af Lars C. Windfeld-Høeberg 71

Bridgestien i Tibirke Bakker

Af Lars C. Windfeld-Høeberg 73

Selskabets bestyrelse og adresser 77

Æresmedlemmer 79

I modsætning til sidste år, hvor vi modtog to store og meget gennemarbejdede artikler, har redaktionen virkelig taget arbejdstøjet på i denne årbog. Næsten alle artikler er skrevet af eller bearbejdet af redaktionens fire medlemmer. Dette skyldes ikke, at redaktionen anså sig for bedst egnet til at skrive årbogen, men redaktionen besluttede at dykke ned i et par steder i vor egns lokalhistorie, som man ikke hidtil havde beskæftiget sig med. De to områder omfatter i første omgang et stort sommerhusområde, der mærkværdigt nok ikke har sit eget navn - nemlig området, der ligger placeret fra Godhavn Station og helt ud til havet. I løbet af de sidste 60 år har dette areal forvandlet sig fra decideret landbrugsland med gode, veldrevne gårde til et område med et utal af sommerhuse. For at få en viden om, hvornår og hvordan denne forvandling fandt sted, har vi været meget flittige brugere af det lokalhistoriske arkiv i Helsingør. På arkivet havde de en lang række kort, der tydeligt viste, hvordan udviklingen har været fra ca. 1770 og frem til vore dage. Vi har mødt meget stor hjælpsomhed på arkivet i jagten på disse kort og i forbindelse med affotograferingen af dem. Vores nye redaktionsmedlem, Fritze Hedemann, har yderligere 'krydret' disse lidt tørre kort-facts med sin personlige oplevelse af at være sommerhusbeboer der.

Det andet store område, som vi meget gerne ville belyse, var at skabe et samlet overblik over de mange overnatningssteder, der gennem tiderne har været i hele Vejby-Tibirkeområdet. Vi var godt klar over, at der måtte have været mange, men ingen af os havde regnet med, at vi kom op på mere end 30 steder... og at vi endda må regne med, at der kommer endnu flere frem, når stedkendte folk ser denne oversigt. Også på dette område har lokalarkivet og dets medarbejdere været os meget behjælpelige

med at finde alt, det vi søgte. Hoteloversigten er suppleret af en ægte kærlighedshistorie, der blev indledt på Tisvildeleje Badehotel!

Denne årbog har dog også en del 'blandede bolcher', hvor redaktionen og flere udefra har bidraget med artikler om emner, der lå dem stærkt på sinde. Vi siger tak til: Georg Metz, Anne Gottlieb og Anita Olsen.

Til sidst vil vi håbe, at vores idé om at genoptrykke det detaljerede Panoramakort fra 1942, vil være til stor glæde og måske også til gavn for vores medlemmer, når de læser denne årbog – og måske også, når de tidligere årbøger skal genlæses. Redaktionen har ofte brugt det, når en sagde: »Hvor er vi egentlig henne?«

På redaktionens vegne – Chr. Friis, formand.

Dengang landet lå på landet

Tilbageskuende betragtninger i en agurketid

Af Georg Metz

Livet på landet

Det er som hovedregel ikke mere rimeligt at bruge udtrykket: at tage på landet. Ikke når det gælder områder af Danmark, hvor sommerhusene fik lov til at brede sig engang fra 1950'ernes midte og til nu, hvor de samme områder mestendels minder om parcellhuskvarterer. Udtrykket høres også sjældent. Det hedder nu: at tage i sommerhus. Hører man til de snart ældre – for nu at sige det nænsomt over for sig selv – alderssegment er begrebet på landet forbundet med afsavn og tykmælk. Afsavn fordi landet, dengang barndommen var aktuel endnu, vitterlig lå på landet, og landet var ikke det samme som byen. Menneskene derude var anderledes. De talte sjovt, selv når man var vant til dem, og lød som nogen der på den ene side gerne ville korrigere Peter Malbergs overfjollede teaterdialekt, men på den anden side også gerne ville lyde lidt som en dårlig dansk film. De talte simpelt-hen sjællandsk dengang i Nordsjælland, hvortil der også dengang kun var de der godt og vel 60 kilometer fra hovedstaden. Men hvilke 60 kilometer!

Det tog en helvedes tid at tilbagelægge afstanden fra København – Nordkysten. Damptog fra Hovedbanegården, skifte i Hillerød, hvad man stadig skal, men så med et dog mindre damptog gennem Grib Skov over Kagerup og Helsingør, forbi Ørby, hvor i de dage Danmarks første kvindelige stationsforstander regerede. Toget var ved at vælte, fordi alle skulle have et glimt af den uniformerede undtagelse, som jo altså heller ikke ligefrem havde fået betroet Grand Central.

Bus eller vognmand

Når Vejby omsider dukkede op som storstad i forhold til Ørby, var det ikke så enkelt at komme videre til de endelige destinationer, hvortil denne skribent som en næsten ikke eksisterende erindring, men dog som noget oplevet, husker turen i hestevogn fra Vejby station ud til kysten. Det kan nu ikke have været mange gange, snart var der en rutebil, der lød som en forkølet søløve, når den snorkede sig op mod Nordsjællands højeste punkt på svimlende 50 meter.

Chaufføren åbnede døren med et håndtag, hvis anden ende var forbundet med et stangsystem, som drejede døren op på en avanceret måde. Man kunne klare sig uden elektronik. Og så stod man der for den ene ende af vejen, hvor huset lå i den anden, mens rutebilen i laveste gear hakkede ned ad bakken mod Holløselund og det ukendte. Hvor den havde endestation er den dag i dag en gåde, så langt kom man jo aldrig; måske kørte den i ring sommeren rundt. Hvem ved?

En anden mulighed var at hyre en af vognmændene fra stationen, hvilket betød at man skulle have bestilt over telefoncentralen Askemose. Det var tilstrækkeligt at ringe til centralen, så sørgede telefondamen eller bestyrerinden, hvad hun vist var, for resten. Hun kendte hele den lille by ud og ind, og hvis man havde et stærkt behov for at få distribueret en hemmelighed, var det en fin ide at fortælle den i telefonen. Askemose lyttede beredvilligt med og brød i et uforglemmeligt øjeblik ind med et spørgsmål i en af embedsmandsfars fortrolige samtaler med sit ministerium.

Bestilte man ikke vognmanden i forvejen, måtte man pænt vente på stationen, til han havde kørt andre folk ud til deres huse og kom tilbage igen. Det kunne godt tage sin tid, hvis der var flere ture, men tilbage kom han, til der ikke var flere ventende. William, hed den ene vognmand. Den anden hed Skomageren, hvad han selvfølgelig ikke hed, men var mandens kerneydelse i Vejby og omegn. Dengang var flere af disse folk indremissionsske, uden at det direkte indgår i erindringsstoffet at de nogensinde forsøgte at missionere, det var selvfølgelig også indre; men stram i betrækket, var der den mindste antydning af hellighed fra

Foran bilerne står skomagerens kone Ella, hans nevø Erik, Edmund selv og sønnen Villy ved garageanlægget på Stationsvej i Vejby

den vejbyiske servicesektor, kunne det mødrene meget lidt hel-
lige ophav lige med ét blive.

Ford V8

De biler, de drev vognmandsvirksomhed i dengang var marshall-
hjælp-dollargrin.

V8, sagde broren der bar en ingeniør i anlægget med kender-
mine. Når disse store rummelige vogne satte i gang, var det med
den torden fra motorrummet, som inderst inde, helt inderst inde
i den sorte sjæl og med angst for at blive misforstået i miljøbe-
vidstheden, er selve ambitionen om lyd, når man selv trykker
den af, men som kun opnås i lejede biler i Amerika. Disse biler
– en Ford V8 kostede i 1955 26.600 kr. med indkøbstilladelse
og på dollarbasis 33.000 – hævlede 75 oktan benzin i sig til lat-
tervækkende pris, der siger nutiden lige så lidt som bilpriserne.

En helt ovenud anderledes situation og på en måde forkert,
når man skulle på landet, opstod, når William eller Skomageren
ligefrem kom og hentede familien på Frederiksberg. Eller, når
sommeren gik på held, kørte menagen tilbage hele den lange

60 kilometer vej, til staden. Apropos den tur, gik vejen gennem både selve Hillerød og selve Lyngby. Der var ikke omkørselsveje, og det tog også tid.

På et tidspunkt i 50'ernes slutning blev disse redebomme transportører overflødiggjort, ikke som sådan, men for dem der rev sig og i velstandsstigningens navn fik egen bil. Da var landet for alvor begyndt at forandre karakter af landet og *landet* blev som sagt lidt efter lidt til: *sommerhuset*.

Sommerhuset

Det, huset, lå udendørs i havgusen sommer og vinter – bygget i 1932 af en dygtig selvbygger – ukuelig i sit sorte, hårde træ og med tiden noget ubefæstede vinduer. I mange år for resten uden el og indlagt vand og das. Når man fortæller den slags, besvimer man næsten selv. Men man gravede i det hus spand ned. Det gjorde man. Sgu. Når spanden anbragt under det gule lokumsbræt i det lige så gule lokum, var tilpas fuld, og det vil sige, når den vejede godt til, men endelig ikke skvulpede, når man ravede af sted med den, gravedes et hul i jorden; ikke lige hvor man færdedes i det daglige. Men langs ribsbuskene eller under æbletræerne.

Man kan vænne sig til meget, men vil ærlig talt nødig genopleve processen, endskønt denne naturlige gødning gav en høst af ribs så store som vindruer, æbler med glød og oversøde kirsebær.

I husets nærhed lå de andre gamle sommerhuse både af træ og de dyre af sten eller delvis sten i gamle haver med høje træer, og disse huse var i tidens løb anbragt på ikke alt for mange veje i et overskueligt område dér godt halvvejs mellem Rågeleje og Tisvilde. Meget tydede i mange år på at den ting ikke ville ændre sig.

Og så lige pludselig en dag eksploderede det i enorme udstykninger. Fuldstændigt hæmningsløst og færdigt på få sæsoner med huse og hække og carporte og asfalt og nogle steder gadelygter.

En fastboende kunstmaler på vejen ville ikke høre på alle de beklagelser fra de gamle ejere, men udtalte i en slags social solidaritet med de nyslåede udstykkede sommerhusejere. Åh, hvad

fanden de skal da ud og have frisk luft! Det mente han overhovedet ikke, men hvad skulle han ellers sige! Det var jo sket. Det grådige sogneråd var kun interesseret i at udstykke så meget som muligt uden hensyn til egnsudvikling og den slags kommunisme. De fleste af dem var salgsivrige jordejere og gårdmænd, venstrefolk hele banden. Havde de levet i vore dage ville de have skidt hul i, om deres statsminister havde begået kreativ bogføring. Bare noget gav mere til dem selv. Samtidig var flere af dem også entreprenører. De kunne sagtens have udstykket lige så meget, eller næsten lige så meget, og dog have gjort det lidt mere nænsomt og omsorgsfuldt for det land, der således forsvandt og blev til sommerhus.

Artiklen blev bragt i Information d.12/7 2008

'Godhavn Strand' – et ukendt område

Af Christian Friis

I Vejby-Tibirke Selskabets årbøger har vi ofte haft beskrivelser om Tisvildeleje, Tibirke Lunde og Tibirke Bakker, men hvor mange beskrivelser og beretninger har vi fra de store sommerhusområder omkring Holløselund, Vejby Strand og det ukendte område bag ved Godhavn Trinbræt?

I denne årbog har vi besluttet at råde bod på dette, idet vi meget gerne vil sætte fokus på det sommerhusområde, der ligger langs med Godhavnsvej, delvis omkranset af Ferie- og Udflugtscentret Sankt Helene og af idrætsanlægget med fodboldbanen og de mange tennisbaner.

Området har vejnavne som Rugmarken, Havreengen, Bygmarken og Kløvervej, så meget kunne tyde på, at vi nu har bevæget os ind på et gammelt landbrugsområde. Hvis man skulle være i besiddelse af lokalhistorisk viden, så vil andre navne som Bakkefrydvej, Øllekollevej og Viehomgårdsvej lede os endnu mere ind på sporet. Skulle det være navnene på de gårde, der engang lå her, og hvis jorde nu er et stort sommerhusområde med høje træer og buske?

Eksempler på vejskilte i området.

Foto: Christian Friis

Kildeblokken, markstenene og egetræet

Hvis man er i tvivl om det, burde man køre ned til det firkantede, grønne område i Tisvilde By, hvor der engang lå den smukke 'Fogedgaarden'. Den satte en pyroman ild til i 1958 og den blev aldrig genopbygget på samme sted, men blev flyttet op på Vejbyvej.

Til gengæld har man fået en fin placering for Kildeblokken med den store sparebøsse og ligeledes til det asketræ, som Dansk Vandrelaug plantede. Engang vil det som et andet Ask Yggdrasil brede sig og skærme meget af det grønne område... og minde os om vores store forfatter Johs. V. Jensen for hvem dette træ er sat som mindesmærke.

Langs med denne grønne firkant er der et smukt stengærde ud mod landevejen. Biler, cykler og selv fodgængere haster forbi, og ikke ret mange ved, at på bagsiden af de store sten i gærdet – ud mod landevejen – har forudseende folk fået indhugget navnene på de gårde, der engang var gode, danske landbrug i Tisvilde.

Her finder vi navnene 'Øllekølle', 'Rødderne', og 'Hvidholmgaard', der senere blev kaldt 'Vieholmgaard', der endte med at blive Sankt Helene Centret. Der mangler navnet 'Bakkefrydgaard'. Hvorfor er 'Bakkefrydgaard' ikke kommet med i denne række af gårde?

Marksten med de 10 oprindelige gårdes navne indhugget og optegnet.

Foto: Christian Friis

Bakkefrydgaards oprindelse

For at få et svar på dette spørgsmål tog jeg kontakt med Hanne og Christoffer – altid kaldet 'Stoffer' – der begge er opvokset i Tisvilde. I særlig grad måtte Stoffer kende noget til 'Bakkefrydgårds' historie.

Christoffer Nielsen, Brentingevej, Tisvilde, er nemlig født på 'Bakkefrydgaard' i 1929. Samme år som hans far N. P. Nielsen havde købt ejendommen, og 'Stoffer' kunne give forklaringen på, hvorfor navnet 'Bakkefrydgaard' ikke var indhugget i en sten ved Kildeblokken.

Denne gård var ikke en af de gamle, oprindelige gårde, der i sin tid blev udflyttet fra Tisvilde By i 1789. Tværtimod er gården en ret ny gård, idet den blev bygget i 1912 af sønnen Niels Jensen fra det nærliggende Øllekollegård, hvor Niels's far udstykkede 16 tdr. land af rimelig god landbrugsjord til sin søn. Lige akkurat nok til at en familie dengang kunne leve af landbruget. Efter nogle år købte Niels Jensen dog 8 tdr. land fra 'Skovridergården' – tæt ved Godhavn Station.

Anna og Niels Peter

I januar 1929 afhændede Niels Jensen gården til Niels Peter Nielsen, der for ikke længe siden var blevet gift med Anna Olsen, der ikke skulle flytte så langt, idet hun stammede fra gården 'Dyrekærgaard', Tisvilde.

Niels Peter Nielsen havde bevæget sig lidt længere væk fra sin fødeegn, idet han var vokset op på den dengang så berømte kro, 'Sandkroen' i Asserbo på den anden side af Tisvilde Hegn. Niels Peter havde også været på Ollerup Gymnastikhøjskole, på Slangerup Landbrugsskole og også tjent på flere gårde i Jylland. I en periode havde han arbejdet som kontrolassistent, hvor han tog rundt på gårdene for at kontrollere gårdens mælk. På flere områder besad Niels Peter Nielsen en viden, der lå et stykke over, hvad der var gængs blandt Tisvildeegnens landmænd. Denne viden fik betydning for Niels Peter, da der nogle år senere skulle udpeges egnede folk til kommunens forskellige tillidsposter. Mere om det lidt senere.

Luftfoto af Bakkefrydgaard. Ca. 1950. Privateje

De første år arbejdede Niels Peter og Anna ivrigt for at få et mønsterbrug og en mønsterhave ud af deres ejendom. Ser man på det flyfoto af 'Bakkefrydgaard', der illustrerer denne artikel, kan man se, at de nåede deres mål. Alt er sirligt og yderst velholdt.

N.P. Nielsen og lokalpolitikken

N. P. blev interesseret i politik, og et naturligt valg for ham var at melde sig ind i partiet Venstre.

Den 1. juni 1943 blev han valgt ind i sognerådet i Vejby-Tibirke kommune. Det var under besættelsen, så det var noget af en balancegang at skulle være den, der skulle træffe beslutninger med tyskernes øjne i nakken bl.a. da tyskerne placerede flygtninge på Tisvilde Badehotel og anlagde en kanonstilling på Salgårdshøj ved Vejby Strand.

Allerede i 1946 var der nyvalg til kommunalbestyrelsen. Valget blev fremrykket et år, så man bl.a. kunne få 'luget' ud i de nazi-sympatisører, der havde vist deres sande ansigt under besættelsen.

N. P. Nielsen blev som en selvfølge genvalgt, og i adskillige perioder var han formand for det, der dengang hed Vejudvalget d.v.s. samme funktion som Teknisk Udvalg senere fik. Da der skulle findes en ny sognefoged i Tibirke Sogn, blev han også udpeget til dette hverv. I ikke mindre end 15 år havde N.P. Nielsen dette hverv.

Ny sognerådsformand – et svært valg

I 1950 kom N. P. Nielsen ud i et svært dilemma, idet han ikke kunne gå ind for den kandidat til posten som formand for sognerådet, som de fleste af de øvrige venstrefolk ville det. Han havde den klare opfattelse, at denne kandidat ikke havde fuldt styr på sin egen økonomi, og derfor kunne han ikke stemme for, at han skulle styre alle andres økonomi i kommunen.

I stedet valgte N. P. Nielsen at pege på tømrermester Carl Nielsen, Vejby, som kunne leve op til hans krav. Problemet var ikke Carl Nielsens kvalifikationer, men problemet var, at Carl Nielsen var socialdemokrat! Det kunne partiet Venstre ikke acceptere, og det endte med at Niels Peter blev ekskluderet af sit gamle parti.

Han stod dog ikke alene i Tisvilde med sine ærlige og reelle synspunkter. Bestyrerparret for Tisvilde Vandrerhjem Else og Hans Jakob Damgaard Olsen, Marie og Jørgen Petersen fra 'Vennersminde', tømrermester Erik Nielsen ('Mester Erik') og flere andre indkaldte til et møde, hvor man enedes om, at man ville opstille Niels Peter Nielsen til det kommende kommunalvalg på en særlig 'Tisvildeliste'. Niels

N. P. Nielsen. Foto: Privateje

Peter blev valgt ind igen, og da der ikke kunne blive enighed om hverken venstrekandidaten eller den socialdemokratiske kandidat, så endte det med, at N. P. fik den enlige konservative kandidat, den hæderlige Hans Christensen fra Ørby, valgt til sognerådsformand.

Niels Peter blev ikke mindre upopulær i Venstre ved den manøvre.

Niels Peter Nielsen som sognerådsformand

Ved valget i 1962 blev Niels Peter Nielsen selv valgt til sognerådsformand for Vejby-Tibirke kommune. Det var han derefter lige frem til kommunelægningen i 1970. På det tidspunkt nærmeste han sig de 70 år, og han havde ikke den store interesse i at skulle fortsætte som et mere menigt medlem af Helsingørsk Byråd. Hans hjerte havde banket for Vejby-Tibirkeområdet, og han havde nu været engageret i politik i mere end 27 år – hvor de sidste år havde været krævende.

Netop i perioden fra 1962 til 1970 skete der meget store forandringer med Vejby-Tibirkeområdet.

Kommunen havde fået ansat den yderst aktive og kreative kommunesekretær Lund Aagaard (se artiklen om ham i Årbog 2006) og det blev nu Niels Peters opgave at prøve at bruge sin sunde fornuft, når Lund Aagaard kørte frem med sine til tider temmelig højtflyvende planer.

Vejby-Tibirke kommune fik bl.a. et nyt kommunekontor, der jo mest af alt lignede et mindre 'rådhus'. Huset er det nuværende lægehus mellem Tisvilde og Vejby, der blev døbt 'Lundehuset'. Der var sket en vældig forøgelse af personalet på kommunekontoret, da Lund Aagaard var kommet til som kommunesekretær bl.a. indenfor det tekniske område, idet der i slutningen af 50'erne og senere op igennem 60'erne skete en lang række salg af gårde til udstykning i området.

Gårdene blev opkøbt af vekslere, landinspektører og private, der derefter byggemodnede grundene til sommerhusbebyggelse. Ja, selv Vejby-Tibirke kommune deltog i opkøbet af gårde og tjente ret mange penge til kommunekassen. Dagbladet 'Politi-

ken' havde adskillige artikler, hvor de stærkt kritiserede Vejby-Tibirke Kommune, fordi den deltog i 'dansen om guldkalven' ved almindelig jordspekulation. Men Vejby-Tibirke kommune nåede at blive en rig og velkonsolideret kommune... og aflevere en pæn formue til Helsingørskommune!

'Bakkefrydgaard' udstykkes

Allerede i begyndelsen af 50'erne blev nabogården 'Øllekollegaard' udstykket til sommerhusgrunde. Det var Gunnar Bendtsson, der stod for denne udstykning. Behovet for nye udstykninger voksede stærkt igennem 50'erne, og i 1959 solgte Niels Peter og Anna 'Bakkefrydgaard' til landinspektørfirmaet Percival Nielsen, Hillerød, der efterfølgende udstykkede de 24 tdr. land til sommerhusgrunde. Niels Peter solgte gården både af familiemæssige grunde, men også fordi han nu efterhånden havde mere end rigeligt arbejde med at passe sine kommunale hverv – og selvfølgelig også havde en pæn indtægt gennem disse.

'Bakkefrydgaard' blev solgt for 280.000 kr. I dag et beløb, som vi forbavset vil kommentere med 'ikke mere' Men dengang et pænt og passende beløb.

Oven i handelen kom der et par tillægsgevinster: Niels Peter fik lov til selv at sælge sin besætning og gårdens redskaber og få pengene ned i egen lomme. Desuden kunne han og Anna bo gratis på gården i et år. I denne periode kunne de så få bygget det hus færdig, som de allerede var i gang med på Sankt Helenevej 4 i Tisvilde. De havde købt grunden for beskedne 7.500 kr., men skulle også selv stå for byggemodningen.

I 1961 flyttede Niels Peter og Anna ind i det nybyggede hus på Sankt Helenevej, hvor Niels Peter Nielsen boede til sin død i 1983. Anna døde i 1991.

Lige bag den fhv. gård 'Bakkefrydgård' går en vej med meget brede rabatter på begge sider. Denne vej hedder 'N. P. Nielsens Vej', og det er yderst passende, at Niels Peter Nielsen fik en vej opkaldt efter sig – både fordi han havde levet og virket netop der, hvor vejen ligger, men også fordi han i så mange år havde været en god mand for den gamle Vejby-Tibirke kommune.

Vejskilt til N. P. Nielsens ære.

Foto: Christian Friis

Efterskrift

Skæbnens veje er uransagelige: Kort tid efter mine samtaler med N. P. Nielsens søn, Christoffer ('Stoffer') Nielsen, faldt han ned af sin egen kældertrappe på Brentingevej og slog sit hoved så voldsomt, at han kort tid efter døde.

'Stoffer' havde gennem hele sit liv været en meget venlig og flink mand. Tak til 'Stoffer' og hans enke, Hanne Nielsen for bidragene til denne artikel.

Gårdene i Tisvilde - Nord for Godhavn

Af Christian Friis

I denne årbog vil redaktionen beskrive, hvad der er sket med det område, der ligger langs med Godhavnsvej.

Hvis man vil gå på jagt i fortiden i Tisvilde er det værd at søge ind på Lokalhistorisk Arkiv i Helsingør. Her har man mulighed for at studere en del gamle kort, der kan illustrere, hvad der er sket med de gårde, der engang lå tæt samlet i Tisvilde By.

Som altid undersøgte vi, om der allerede var blevet publiceret noget om dette emne i Selskabets egne årbøger. Selskabets mangeårige formand, Mogens Tving Jensen, har også haft øje for det meget spændende kort, der hedder 'Kort over Byen Tidsvilde på Kronborg Amt'. Mogens Tving Jensen tegnede i 1983 kortet meget omhyggeligt op, så man tydeligt kunne se, hvordan de 10 oprindelige gårde var samlet i Tisvilde By.

Kort over Tisvilde tegnet i 1787. Årbogen fra 1983 anvender kortet i en artikel om Tisvilde Kro

Adskillige af Tisvildes gårde blev udflyttet kort tid efter, nemlig i 1789. Følgende 3 gårde blev tilbage i byen:

A. Skovridergården (også kaldet 'Carlsminde')

nr. 1 – ejer: Inspektør Schrøder

F. Fogedgården

nr. 6 – ejer: Fogden Hans Nielsen

G. Enggården (også kaldet 'Mosegården')

nr. 7 – ejer: Gamle Hans Larsen

De øvrige gårde blev derefter fordelt med en passende afstand i området – tæt ved det jordområde, der nu var faldet i deres lod. Det drejede sig om følgende 7 gårde:

B. Haarlandsgaarden

nr. 2 ejer: Unge Hans Larsen

C. Tisvildegård ('Rødderne')

nr. 3 ejer: Hans Christophersen

D. Øllekollegaard

nr. 4 ejer: Hans Jensen

E. Vieholmgaard ('Hvidholmgaard')

nr. 5 ejer: Clemens Hansen

H. Dyrekjærgaard

nr. 8. ejer: Anders Hellesen

J. Borshøjgaard

nr. 9 ejer: Niels Olsen

K. Stuebjerggaard ('Stuebjerggaard')

nr. 10 ejer: Jens Davidsen

Op til denne udskiftning havde man i fællesskab dyrket jorden rundt om Tisvilde By. Området havde været opdelt i forskellige vanger (wanger), der havde hver sit navn: I området nordøst for Tisvilde By havde man Lunde-wangen, Nord for Mellem-wangen, nordvest for Cappel-wangen og endelig syd for lå Skov-wangen.

Området nord for Godhavn Trinbræt hed altså Mellemwangen. Hvis området skulle have et bestemt navn, kunne man måske begynde at kalde det sådant!

Hver wange var igen blevet opdelt i forskellige mindre stykker, der for det meste havde deres egne navne f.eks. 'Hort Land', 'Store Röd', 'Ölle Kutte Aggere' og 'Vibeholmsstökker'.

Navnene på disse områder var baggrunden for, at de udflyttede gårde fik navne, der passede med det, som man i Tisvilde havde benævnt de forskellige lokaliteter: 'Hårdlandsgården', 'Rødterne', 'Öllekollegård' og 'Vieholmsgaard'. Flere af stykkerne havde yderligere et nummer. Nogle dog kun et nummer og intet navn.

Hvert eneste af disse navngivne og/eller nummererede stykker var igen omhyggeligt blevet opdelt i 10 lige store langstrakte felter, således at hver gård havde sin tiendedel af et bestemt stykke jord. Det ligner et kæmpemæssigt puslespil, der har været yderst besværligt at nå frem til og sikkert også har givet anledning til en del stridigheder.

Moser og overdrevsjord

Men puslespillet var langt større, idet hver gård jo også ejede stykker af Tisvilde Mose, af Ellemosen og af Tisvilde Bys Overdrev helt ude ved Arresø. Netop det sidstnævnte vil sandsynligvis blive belyst i en kommende artikel i en årbog, hvor denne del af Tibirke Sogn vil blive indgående beskrevet. For mange kommer det som en overraskelse, at Tibirke Sogn strækker sig helt ud på den anden side af Tisvilde Hegn og er en del af området langt ude på 'Sandet' ved Arresø.

Udsnit fra 'Carte over Tiisvilde Bye beliggende udi Tibirke Sogn. Holbo Herret paa Cronborg Amt. Aar 1771' Målestok 1:2100 alen.

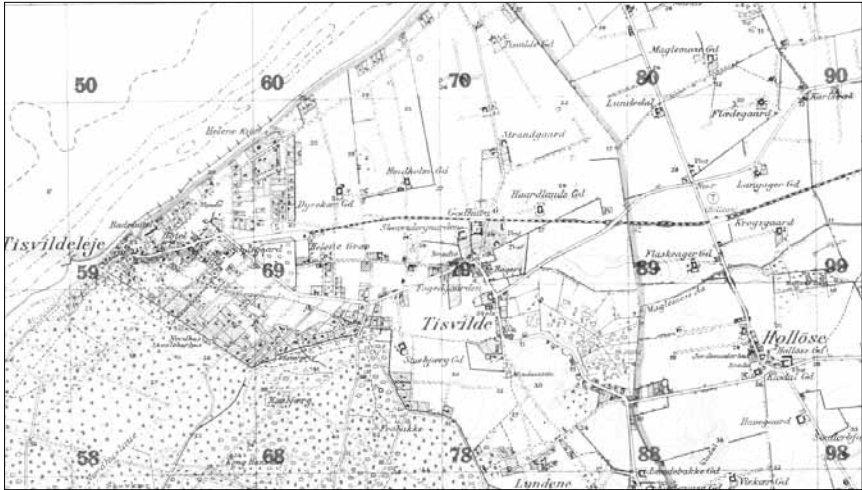
Stillet til rådighed af Lokalkivet, Helsingør

Tisvilde-bøndernes enge lå bl.a. i området 'Tisvilde Rye' (Asserbo) omkring den nuværende St. Ryevej, som ses gående næsten lodret midt i kortet.

Udsnit af fotokopi af udskiftningskort 1771.

Helsing-Gilleleje Lokalklav

Geodætisk Institut. Målebordsblad M 2627 Tisvilde. 1941.

Målt i 1897, rettet i 1931 og enkelte rettelser i 1937. Målestok 1:20.000

Helsing-Gilleleje Lokalkarkiv

I de næste 150 år bliver gårdene nord for den kommende jernbane drevet som almindelig dansk landbrug. Kun helt ude ved kysten bliver der fra omkring 1900-tallet solgt jord til nogle af de første sommerhuse i dette område. Det fremgår af kortet fra Geodætisk Institut fra 1941 og af Panoramakortet.

I løbet af 1950'erne begynder udstykningerne at tage fart i området nord for Godhavn. Når man betragter et kort fra 1960 kan man se, at alle grundene langs med kysten nu er blevet udstykket og sandsynligvis også allerede er blevet bebygget med sommerhuse. Også grundene i 2. række er tæt på at blive 'udsolgte'. Det er matrikelnumrene 9 ('Dyrekær'), 10 ('Hvidholm'), 11 ('Øllekollegård') og 12 ('Tisvildegård'), der har udstykket jorden til sommerhusbebyggelse.

Matrikelkort 1960. Målestok 1:4.000

Det er især 'Øllekollegård', der står for den helt store, nye udstykning. Hele den nordlige del af gårdens jord, er nu udstykket til sommerhuse, og den sydlige del med matrikel nr. 11 f er blevet frasolgt og bliver til gården 'Bakkefrydgård' (se side 17).

I nærheden af Tisvilde By – noget længere inde i landet – er det dog også lykkedes for ejeren af 'Hårdlandsgården' (matrikel nr. 4) at få frasolgt en stor del af sin jord, så de nuværende sommerhuse kunne rejse sig.

NESA-kort. 21.08.1975. Målestok 1:4.000

Lokalarkivet, Helsingør

Nu går det endda meget stærkt. Når vi ser på et kort fra 1975, er der snart ikke mere jord tilbage, der kan udstykkes. Kun en meget stor del af 'Vieholmgård' og et mindre stykke af 'Hårdlandsgården' ligger tilbage, som hvide områder, der ikke er delt op i en overvældende mængde af små firkanter.

Sommerhusudstyknernes helt store tid er forbi, og kun etableringen af det store kursus- og feriecenter Sankt Helene, anlæg-

gelsen af fodboldbaner og tennisbaner, udvidelsen af drenge-hjemmet Godhavn og opførelsen af børnehaven 'Sandslottet' har ændret kortet endnu engang.

Næsten alle de gamle gårde ligger stadigvæk i området, hvis man skulle få lyst til at se, hvordan gårdene egentlig ser ud. De er ikke lige nemme at finde alle sammen – og én af gårdene kan man godt opgive at lede efter. Det er 'Øllekollegård', der brændte. Den blev aldrig genopført.

Om udstykningen ved Godhavn

Af Fritze Hedemann

Det hele startede på denne måde...

Jeg havde en ugift tante, som på sine ældre dage hvert år lejede sig ind hos Anna og Poul på Hovedgaden 79. I annekset. Som jeg husker det, i fem til syv år. Fra 1960 til -67, sådan cirka. Hele september måned.

Hovedgaden i Tisvildeleje ca. 1950.

Til højre Thunebyes kiosk. I midten Knud Frydensbergs grønthandel og bag den, broderen Axel Frydensbergs iskiosk med hjemmelavet is og nybagte vaffer

Man ser et nybyggerlandskab med enkelte tilbageværende husmandssteder, med Helene-kilde Badepension øverst, samt starten på Tisvildeleje.

Da Øllekollegård brændte, var der en ride-lejrskole for børn fra Amager. Alle blev mirakuløst reddet, ikke mindst takket være en resolut indsats fra Karen Nielsen på Bakkefrydvej. Hun har fortalt følgende historie om en lille, grædende pige, der var utrøstelig over, at hendes sovepose, som var hendes fars, var blevet flammernes bytte. »Min far bliver rasende«, hulkede hun. Karen beroligede hende med, at hendes far nok var gladere for, at det ikke var hans lille datter, der var brændt inde. »Så kender du faneme ikke min far!« var det lakoniske svar.

Min far, som var hendes 'hundse-lillebror', blev betroet at køre hendes sommerflyttelæs op. Min tante havde kendt bedre dage, men holdt stadig strengt på formerne, så det ganske omfangsrige læs indeholdt bl.a. hendes 'sommersølvtoj' (!), tepotte og fine glas. Jeg besøgte hende med stor glæde, ikke mindst fordi alt foregik med stil hos denne nydelige, gamle frøken. Min tante

Strandgården, 1920. Det er den senere Godhavnsvej, der løber forbi.

Dengang havde vejen ikke noget navn, og slet ikke efter Godhavn, en institution 'man ikke reklamerede med'.

Senere blev Strandgården hotel, og på de udstykkede jorder mod syd blev opført motellet Strandgårdshaven.

Motellet er nu ferieboliger og Strandgårdsvej blev af uransagelige grunde omdøbt til Strandleddet.

havde en veninde, ligeledes frøken, som havde arvet sine forældres anseelige hus på Sortebacken.

Disse to gammeljomfruer fik forbløffende hurtigt samlet to mere, og så blev der ellers spillet bridge. Min tante trippede ad stien bagved Højbohus op til Sortebacken. Som stor pige var jeg med flere gange. Og jeg forstod mildest talt ikke, hvorfor min

Bakkefrydgård, som har lagt navn til udstykningen, 1950.

Nederst t.h. ser man stråtaget af det stadig eksisterende hus, Stråhatten.

Det er den senere Godhavnsvej, der løber gennem billedet.

Godhavnsvej blev asfalteret sidst i tresserne, og i 1970 blev den ene side af vejen eksproprieret til det nuværende fortovej.

tante var så hooked på den bridge, for de damer skændtes, så det var en lyst: »Dit fæ«, »Dit lille fjols«, føg gennem luften. Men når vi så trippede tilbage igen, var min tante i højt humør. »Jeg glæder mig allerede til i morgen. Det er så sjovt at spille bridge, og vi har det så hyggeligt«.

Hun var en karsk dame, som **hver** morgen (husk, vi taler om september), gik ned til molen og tog en dukkert. Derefter købte hun fisk ved bådene på stranden.

Og man blev voksen og følsom med kreditforeningslån...

Mine første oplevelser af Tisvilde blev siddende som en længsel. Mange år senere – 1987, for at være helt nøjagtig – lejede jeg

et lille rækkehus i det tidligere motel på Godhavnsvej. Min søn og jeg tilbragte en uforglemmelig sommer dér. Jeg fandt området meget charmerende og anderledes, og det følgende år købte jeg et lille hus i Bakkefrydgård-udstykningsen. Og jeg elsker det stadig højt.

Selvom nedladende røster ind imellem høres: »Parcelhuskvarter, kedeligt«. Hvad skulle der lige være i vejen med det? »Kedsomhed er roden til alt godt«, som Oscar Wilde så rigtigt påpeger. Ta' den, alle I overstimulerede typer.

Med hensyn til selve anlæggelsen af udstykningen kan man snildt se en fremtidssikring. De lige, brede veje (oprindelig var meningen, at Lundebjergvej skulle videreføres til Lejet. Det blev aldrig til noget, men da havde man projekteret de nuværende veje), friholdte rabatter, levende hegn. Det er nemt at komme frem, osse i hårdt vejr. Der er noget neo-modernistisk over det, og stringens. Frit citeret efter Strindberg: »Skønheden ligger i, at hver ting har sin plads og at linjerne er lige«.

Der bor stadig folk her i reservatet, som husker starten på udstykningen i tresserne. Og kontoret, hvor salget af grunde foregik (de måtte ikke overstige ca. 1200 kvm. Og kostede 8.000 kr), ligger stadig på Bakkefrydgårdsvej 3 og er ikke synderligt forandret.

Selvom der ikke var mange huse i starten, var der liv og glade dage, hvilket Strandgården – som var blevet til et hotel i mellemtiden med balfalder om lørdagen – og Bakkefrydgård med sit diskotek, sørgede for. Desuden var der købmand Vagn på hjørnet af Godhavnsvej og Toftevej. Disse tre institutioner var væk, da jeg købte i 1988. Og med dem naturligvis en vis lokal-kolorit, som vi 1. generations landligere så selv må forsøge at skabe.

Det første år jeg boede heroppe, kunne jeg se vandet, men det er for længe sket med det. Træerne gror af hjertens lyst og hegns- og andre træhøjdelove overholdes kun i ringe grad. Men pyt! Her bliver aldrig skummelt og mørkt, vores Metropolis har frisk luft og højt til himlen.

Selvfølgelig har Hegnet meget, vi ikke har, f.eks. hugorme, flåter og massevis af myg. Men vi er ikke misundelige!

Vieholmgård, som ligger øverst i billedet midt i sine jorder, i 1973.

Udstykningerne er i fuld gang, grundejerne planter som vilde.

Vieholmgård blev i 1991 indviet som Sankt Helencenter, som efter en lidt træg start er blevet en stor succes og et plus for området.

Når man går tur i området kan man stadig her og der se grundridsene af de oprindelige huse – som dengang ikke måtte overstige 30 kvm. Kloakering var der ikke noget af, så området blev hurtigt i folkemunde døbt 'Skidenmark'. Det er grunden til at mange huse, som ikke er blevet jævnet med jorden, har fået fantasifulde tilbygninger, efterhånden som restriktionerne blev ophævet. Området er eftertragtet ikke mindst på grund af sin børnevenlighed, og masser af steder er store, flotte huse skudt op.

Helt unikt for området er placeringen af verdens bedste naturlegeplads. På den gamle Vieholmgårds jorder, som i 1991 gen-

– og sådan ser det ud i dag.

Foto: Bent Johannsen, juli 2008

opstod som Sankt Helenecenter. Et herligt sted for børn og voksne med sine to restauranter, pragtfulde solnedgangsterrasse, ferielejligheder, hytter m.m.

På Bakkefrydgård-udstykningsen rejste der sig et ramaskrig, da man blev bekendt med planerne for centret, og protestskrivelser fløj om ørerne: 'Nu ville der komme rockere og andet skidtfolk til!' De forretningsdrivende og restauratørerne i Lejet gned sig derimod i hænderne, byggede ud og regnede med større omsætning. Ingen af delene kom til at holde stik.

Sankt Helenecentret har med sine aktiviteter givet området et løft, og – synd for jer, forretningsdrivende – folk, der ferierer dér, foretrækker i langt overvejende grad at blive i området.

Og med tiden bliver vi historie...

Et stort plus for vores del af Tisvilde er osse cykelstien langs banen til Lejet.

Et stort minus er derimod den mildest talt uigennemtænkte kystbevarelse. Havet har alle dage ædt sig ind, det kan ikke komme bag på nogen. Og når det som på vores skrænter er grundvandet der siver ud og derfor eroderer skrænten, er det simpel ødelæggelse af én af Nordkystens bedste strande, at anlægge parallelle høfter, der har uendelig lille effekt. Ved Vesterhavet som alt andet lige er af en anderledes vild beskaffenhed end Kattegat, kunne man ikke drømme om at gøre noget lignende (Lønstrup, Bovbjerg).

Alligevel elsker vi vores 'gardin-strand' og den gode motion, den 157 trin lange trappe giver.

Området er lyst, luftigt og charmerende på sin egen, karske måde. Det bærer ikke blot fortiden, men i høj grad fremtiden i sig.

Badehoteller, pensionater og overnatningssteder omkring Vejby og Tisvilde fra 1895 til 2008

Af Lars C. Windfeld-Høeberg

Før vore dages brug af bed-and-breakfast, camping og vandrerhjem lejede man sig ind for sommeren hos de lokale folk. Man logerede hos fiskere og bønder.

Disse tilfældige muligheder for feriehusly blev efterhånden suppleret af de professionelle pensionater og badehoteller, hvor man ”lå på landet”, hvis man ikke ligefrem havde sit eget mere eller mindre prætentiose landsted.

Men sommerhuslivet udviklede sig først i folkelig målestok i løbet af 1900-tallet.

I Vejby-Tibirke området var der omkring en snes badehoteller og pensionater i løbet af første halvdel af 1900-tallet.

Sommergæsternes udvandring til skov og hav blev kanaliseret af jernbanens anlæggelse til Helsingør i 1897 og med forlængelsen til Vejby og videre helt til Tisvildeleje i 1924.

Før da måtte man hyre en kusk med hestevogn i Hillerød, hvorfra man så forventningsfuldt kunne nyde turen ad de støvede grusveje med sivkufferterne på bagsmækken helt frem til målet for sommeren – den direkte kontakt med naturen, under komfortable – trods enkle – men uformelle forhold.

Litteraturen er ret sparsom om danske strandhoteller og -pensionater betragtet som en helhed fra en kulturhistorisk eller erhvervshistorisk vinkel.

Men i stedet for har vi til alt held lokale personlige erindringer at trække på.

Andetsteds i denne Årbog 2009 findes nemlig en levende beskrivelse af pensionatslivet omkring 1950 på et af de fornemste opholdssteder, ’Pension Juelsgaard’.

Det kapittel bygger på Anita Olsens beretning fra 2006 om de tilrejsende gæster og om de ansatte fra lokalområdet.

Ved en systematisk gennemgang af Helsingør-Gilleleje Lokalarkiv har vi kunnet sammensætte følgende komplette liste med et par og tredive overnatningssteder, fortrinsvis omfattende badhoteller og –pensionater i Vejby-Tibirke Sogne fra 1895 til 2008:

TISVILDE BADEHOTEL

senere også kaldet 'Tisvildeleje Badehotel'.

Hotelbakken 7-15, Tisvildeleje.

Virksomhed: 1890erne til 1951-53, flygtninge indkvartering 1945-

46. **Bygningshistorie:** Opført

1895, nedrevet 1953, grunden udstykket. Flere udbygninger eksisterer (2009). **Ejerskab:** Bl.a.: Hjalmar Petersen, overkelner Hansen (1919).

Foto: Efter 1895. **Bemærkninger:** Litteratur: VTS Årbog 1992 og 2006.

PENSION HØJBOHUS

Højbohusvej 1 eller Hovedgaden 75, Tisvilde.

Virksomhed: Siden 1919 som: Strandhotel Højbohus, Pension Højbohus, Restaurant Højbohus Terrasse. Drives (2009) sammen

med Helenekilde af Aleksander Kølpin. **Ejerskab:** 1901-1919 Frederik Nielsens Købmandshandel. **Foto:** Ca. 1960. **Bemærkninger:** Fra 2005: Tisvildeleje Strandhotel.

TISVILDELEJE BADEHOTEL

Hovedgaden 63, Tisvilde.

Virksomhed: Opr.: Afholdsrestauratant og Badepension Solhøj. Jørgensens Hotel (fra 1920erne), (1941): Hotel Tisvildeleje, (ca. 1980): Tisvilde Kro og Badehotel.

Bygningshistorie: Ombygning i 1920erne, indrettet til ejerlejligheder omkring 1990. **Foto:** Udateret.

SKIPPERKROEN

Hovedgaden 55, Tisvilde.

Virksomhed: Opr.: Gylfe, (1984) Centrum Kro, idag 'Tisvildeleje Caféen'. **Foto:** 1984.

DE FEM SMÅ HJEM,

'Motellet', Nordbogården.
Hovedgaden 58, Tisvilde.

Virksomhed: Turistudlejningen er overgået til private boligformål. **Foto:** 1961.

PENSION STRANDLY

Bagerstræde 2, Tisvildeleje.

Virksomhed: Senere kaldet 'Casablanca'. **Ejerskab:** Tømrermester L.P. Rasmussen. **Foto:** Udateret, med Badehotellets vindmølle i horisonten. **Bemærkninger:** Litt.: Michael Pers "Tisvilde - en mosaik", s. 85-86

HELENEKILDE HOTEL & BADEPENSION.

Strandvejen 25, Tisvilde.

Virksomhed: Badepension indrettet i 1904/1920'erne. Drives (2009) tillige som konferencecenter af Aleksander Kølpin med søsterhotellet Tisvildeleje Strandhotel (Højbohus). **Bygningshistorie:** Opført i 1890'erne af en højesteretssagfører i anledning af hans sølvbryllup. Oprindeligt Kildegårdens jorde. **Ejerskab:** 1919 Birger Hoff, 1920 grosserer Henrik Politur, 1937 Thora Højfeldt, 1957 gdr. Alfred W. Larsen, 1964 Kirsten Foged Larsen og Edith Warming indtil 1982, 2004 Anders Buhl. **Foto:** Midt i 1900-tallet.

PENSION KILDEGÅRD

Hovedgaden 52, Tisvilde.

Virksomhed: Fungerer 2009 som pension. **Foto:** 1968, fra havesiden.

PENSION JULSGAARD

Julsgårdsvej 1, Tisvilde
(tidl. Jeppe Andersens Vej)

Virksomhed: Pension 1915-67, herefter højskole. **Bygningshistorie:** Opført som pensionat 1913-15. **Ejerskab:** Se artikel desangående i denne VTS Årbog 2009. **Foto:** 1915. **Bemærkninger:** Opkaldt efter den første værtindes afdøde mand (Julius), som i øvrigt var vært på Tisvilde Kro 1907-13.

PENSION VESTERPRIS.

Vesterprisvej 21, Tisvilde

Bygningshistorie: Anneks nedbrændt 1951. **Foto:** Farvelagt foto 1912.

MARIE LARSENS PENSIONAT,
senere kaldet Pension Tisvildehus.
Skovporten 6, Tisvilde.

Bygningshistorie: Udover hovedbygningen blev der senere opført et stort anneks. Nedbrændte delvis 1949. **Foto:** Udateret.

PENSIONAT POULSTRUP,

tidligere kaldet Marie Larsens Pensionat, Pensionat Villa Poulstrup, og Birkekroen.

Bygaden 48, Tisvilde – senere Sankt Helevej 3.

Virksomhed: 1919–53 ejet og drevet af Marie Gyldenbøg, efterfulgt af datteren, Magda. **Bygningshistorie:** Opført i 1890'erne, genopført efter brand 1902. 1953 moderniseret og annekset, en træbygning ('Netop') udvidet. **Ejerskab:** Bl.a. ejet af Marie Larsen (N.B. Pension Tisvildehus). Købt af Helsingør Kommune i 1980'erne og indrettet til børnehave. Ombygget til ejerlejligheder omkring år 2000. **Foto:** (a) 1911. (b) Ca. 1920, annekset 'Netop'. **Bemærkninger:** Opkaldt efter de tidligere ejeres ejendom på Lolland.

PENSION STRANDGÅRDEN

Godhavnsvej 4, Tisvilde.

Virksomhed: Efter at have drevet Tisvilde Kro, flyttede Marie Larsen sit pensionat til Strandgården. Bed and Breakfast helt op til omkring 2005. **Foto:** 1930.

TISVILDE KRO OG BADEHOTEL, tidligere kaldet Den Gamle Kro. Bygaden 21, Tisvilde.

Virksomhed: Kroen var også byens forsamlingssted bl.a. med danseskole, gymnastikopvisning, juletræsfester, sommerbal og jazz. Marie Larsen drev pensionatet inden hun flyttede til Pension Strandgården.

Bygningshistorie: Den gamle Kro nedbrændt 1902. Murermeister Kielsberg, Hillerød genopførte kroen. Kraftigt ombygget til ejerlejligheder efter 1982. **Ejerskab:** 1886 fik Johan Martin Nielsen bevilling til gæstgiveri og bade-pensionat i Tisvilde, solgt videre i 1894. Udstykket i mange matrikler i 1982. **Foto:** (a) Før 1902. (b) Ca. 1955. **Bemærkninger:** Gennem

en årrække samlingssted for mange kunstnere og forskere i sommertiden. Vedr. Marie Larsen: se også Pension Strandgården, Pension Poulstrup og Pension Tisvildehus.

BAKKEFRYDGÅRD

Godhavnsvej 13, Tisvilde.

Virksomhed: 'Ny Motel, Bodega, Restaurant, Grill-Kro'. **Foto:** 1970erne.

MOTELLET

Godhavnsvej 13, Tisvilde.

Ejerskab: Sommer-ejerlejligheder
(2009). **Foto:** 1960'erne.

PENSION TOFTEGÅRD

Bækkebrovej 21, Tibirke.

Foto: Ca. 1940.

HOLLØSELUND BADEHOTEL,

Fru E. Schøiers Badepensionat.
Holløselundvej 77, Holløselund.

Ejerskab: Ejet af fru E. Schøier.
Foto: Udateret. **Bemærkninger:**
Senere: Kommunekontor til 1963.

PENSIONATET SØGLIMT
Holløselund, Vejby Strand.

Yderligere oplysninger savnes.

PENSION HAVGÅRDEN
Strandlyvej 1, Vejby Strand.

Virksomhed: Pensionat siden 1915, siden ca. 1965 restaurant og selskabslokaler. **Bygningshistorie:** Opført 1825, 2006 planer om indretning af ferielejligheder. **Ejerskab:** 1919 Karen Ziebe, 1947 Johanne og Niels Nørgaard, 1986 Lilly og Claus Wiegand Larsen, 2006 HHM. **Foto:** 1955. **Bemærkninger:** Litt: VTS Årbog 2008 s. 65-75

PENSIONATET
STRANDHØJGAARD
Kastorvej 9, Vejby Strand

Virksomhed: 1922-1941 med plads til 31 gæster. **Bygningshistorie:** Genopført efter brand 1914. **Foto:** Ca. 1920. **Ejerskab:** 1911-1941 Olga og Hans Hansen

**RESTAURANT OG HOTEL
STRANDBAKKEN**

Kystvej 85, Vejby Strand.

Foto: Fra en brochure 1960erne.

PENSION PARCELGAARDEN

Hjørnet af Parcelgårdsvej/Rågelejevej 150, Rågeleje.

Virksomhed: Senere: Feriekoloni for De forenede Menighedsbørnehaver indtil 1972. **Foto:** Udateret.

PENSION HAVBLIK

Rågelejevej 153, Rågeleje.

Ejerskab: Henry Nielsen indtil (2003), Nynne Hagstrøm. **Foto:** 2008. **Bemærkninger:** 2009: Havblik – Rågeleje Bed & Breakfast.

DCU RÅGELEJE STRAND CAMPING 'HEATHERHILL'

Hostrupvej 2, Rågeleje.

Virksomhed: Oprettet 1980. **Ejerskab:** Susanne og Jan Jespersen.
Foto: (foto fra DCU)

VEJBY STRAND CAMPING

Indtil 1992: FDM Heatherhill
Feriepark.
Rågelejevej 37, Rågeleje.

Virksomhed: Etableret 1975 af Jørgen og Kirstine Kristensen. **Bygningshistorie:** Svømmebad genopført 2007. **Ejerskab:** Lotte Lauersen, tidl. Poul Erik Kristensen. **Foto:** 1975 ejerparret.

TELTLEJREN VED TISVILDELEJE,

Tisvildeleje Campingplads.
(Ved stranden bag den store parkeringsplads ved Lejet)

Virksomhed: 1910 – 1970. **Bygningshistorie:** Toiletbygningen anvendes stadig 2009. **Foto:** Ca. 1960.

VANDRERHJEMMET TISVILDE

Kunertsvej 2, tidl. Sankt Helevej 21, Tisvilde.

Virksomhed: 1941-1982. **Ejer-**

skab: 1941: Laura og Wilhelm Olsen. 1949: Else og Jacob Damgård Olsen. Fra 1982 beboelse.

Foto: Udateret.

SANKT HELENE FERIE

& KURSUSCENTER,

Tisvildeleje Vandrerhjem.

Bygmarken 30, Tisvilde.

Virksomhed: Indviet 1991 som bl.a. vandrerhjem og kursus-/konferencecenter. Lever op til Den grønne Nøgles strenge miljøkrav.

Kan indkvartere 400 personer. **Bygningshistorie:** Det varierede bygningskompleks omfatter den oprindelige Vieholmgård fra 1894 og et aktivitetsområde på 12 ha. **Foto:** Luftfoto 2005.

VEJBY JERNBANEHOTEL

Stationsvej 23, Vejby.

Virksomhed: ingen. **Bygnings-**

historie: Det er usikkert, om der måske engang har været en kro i Vejby. Men der har i hvert fald været forsøg på at etablere et reguleret 'jernbanehotel' i forbindelse med forlængelsen af jernbanen til Vejby i 1924. Bygningen blev i stedet anvendt som bolig, da den oprindelige hotelplan ikke kunne realiseres, da man ikke fik en bevilling. Den statelye bygning blev ændret og indrettet som Tatol-butik. **Foto:** Ca. 1935.

Nete fra Pension Julsgaard

Af Lars C. Windfeld-Høeberg

Denne historie drejer sig om den måske fornemste pension i det gamle Tisvilde – Pension Julsgaard, som senere blev til 'pensionisthøjskolen' på hjørnet af Tisvilde Hovedgade og Julsgårdsvej.

Den havde for en generation siden et mere afklaret udseende som et patricierhus, tilbagetrukkent fra Hovedgaden og med en perlestensbelagt plads foran trappen.

En lokal fortæller – Anita Olsen – har i 2006 skrevet en beretning om pensionatet, hvis indhold er selve grundlaget for denne artikel, som kan levendegøre den liste over strandhoteller og pensionater, som bringes andetsteds i denne Årbog 2009.

Kommer man i snak med nogle af de 'tisvildere', som kendte 'Nete fra Julsgaard', så har man også fat i nogle af dem, som kan huske tiden med badepensionater og strandhoteller.

Nete, som desværre lige er faldet væk, boede siden 1956 på Julsgårdsvej, men hendes forhistorie i byen begynder helt tilbage før Besættelsen, hvor hun kom fra Odsherred og fik plads som stuepige hos fru Højfeldt på Helenekilde for 100 kr om måneden – uden fridage altså.

Så for at få hele historien med, må vi først tage et svip ned til atmosfæren på Helenekilde Badepension, hvor Net og de tre andre stuepiger trods alt også fik tid til at feste og grine efter dagens dont, selv om pensionatskarlen Fjordside forsøgte at holde ro og orden på personalet.

Ikke desto mindre havde han selv en ganske støjende adfærd med 'karlen til den grove opvask', som han delte kammer med inde ved siden af.

Fjordside havde til opgave at købe ind, og han skulle også hente gæsternes bagage på Stationen 'i uniform' – altså med blank-skygget kasket med påskriften 'Helene Kilde' foran.

Ofte havde pensionatets gæster hele skabskufferter med, da de måske skulle blive en hel måned, selv om der var muligheder for at få vasket ude på Tisvildes vaskerier.

Netes historie er blandt andet interessant, fordi den bringer os på en lille historisk turné omkring et par af de fremtrædende overnatningssteder i Tisvilde og i Lejet.

Efter nogle sæsoner på Helenekilde Badepension havde Nete stiftet familie med ingen ringere end Peter Johansen, forfatteren til 'den lokale nationalsang' Tisvildeleje-valsens.

Men ulykkeligvis kom hun efter ti år til at stå alene med deres to døtre.

Så i 1950 sker der noget, som bliver afgørende for denne beretning om Nete fra Julsgaard: Netes veje krydses med Mogens Jensens, som drev Julsgaard for sin mor, der grundlagde pensionen i 1915, efter at hun var blevet enke.

Det skal i denne forbindelse med, at Mogens' forældre i sin tid havde forpagtet Tisvilde Kro 1907-1913 af ejeren og værten af Tisvildeleje Badehotel, murermester Kielberg.

Hotel- og restaurationsbranchen havde sit lokale netværk, men Mogens Jensen var udlært kok på Langeliniepavillonen og på Store Kro i Fredensborg. Han vidste åbenbart, hvad det hele drejede sig om, da han tog over efter sin mor.

Senere blev Nete og Mogens gift og drev Pension Julsgaard med stor iver og dygtighed.

Det kunne ellers godt være lidt af et puslespil at gøre alle gæster tilfredse, da mange af dem helst ville sidde ved samme bord som året før, og desuden foretrak en del at få det samme værelse som sidste sommer for at føle sig rigtig hjemme.

Men for det meste lykkedes det for Nete at gøre alle tilfredse.

For eksempel ville filmproducenten Henrik Sandberg ikke sidde sammen med andre og spise, da han syntes det 'støjede for meget'.

Andre gæster foretrak at bo i Annekset på Julsgårdsvej 10, for dér var der 'mere frit'.

Der var 14 værelser plus 7 i Annekset med i alt 50 faste senge plus mulige opredninger.

På Pension Julsgaard var der kun få enkeltværelser, for 'de gav ikke så meget'. Værtsparet selv sov på bedste beskub; Mogens lå f. eks. i køkkenet i annekset, hvor der kun blev lavet mad, når de boede der om vinteren.

»Det er det sidste værelse, der giver overskuddet«, sagde Mogens gerne.

Spisetiderne på Juelsgaard var meget faste:

Morgenmad kl. 07.30 til 09.00, frokost kl 12.00 og middag kl. 18.00.

Gæsterne kunne få en madpakke med til stranden, men kom man for sent til måltiderne, fik man en 'skylle'.

Der blev serveret god og rigelig kost. I pensionatets begyndelsen fik man somme tider en halv hummer som forret, men det måtte værtsparet opgive, da det blev for dyrt.

Ellers købte man naturligvis fisk hos de lokale fiskere i Lejet til fiskedagen – tirsdag – sædvanligvis til kogt eller stegt rødspætte.

Når gæsterne havde spist, blev maden båret ned i køkkenet, hvor hele personalet så hyggede sig sammen over resterne med Nete og Mogens, mens gæsterne drak kaffe.

Efterhånden var det ellers mest jyske piger, der blev ansat. Flere kom igen år efter år og havde taget kusiner og veninder med – »for der var mere hold i de jyske!«

Sæsonen begyndte omkring Pinsen eller Kristi Himmelfarts Dag – i hvert fald senest omkring den 1. juni. Når de sidste sommergæster havde forladt Pension Julsgaard til september, deltog alle i hovedrengøringen, hvorefter Nete og Mogens gav de ansatte en tur til København med spisning og biograftur.

»Du skal ikke slide dig op som min mor«, sagde Mogens til sin Nete. Men i 1967 havde han selv fået nok og solgte pensionen, som blev til 'Kaj Bundvadskolen', den nuværende Tisvilde Høj-skole.

Mogens Jensen døde i 1979, men var en lang årrække formand for Tisvilde Lysforening.

Pension Julsgaard, 1915.

En sand kærlighedshistorie

Et stemningsbillede – Tisvildeleje 1912

Af Christian Friis

Vores historie begynder sommeren 1912. Tisvildeleje var for det meste en søvnig, lille by, der lå ved havet på den yderste ende af Sjælland. Byen puttede sig behageligt i de landlige og smukke omgivelser, men på det tidspunkt var der travlhed i Tisvilde, idet den velhavende del af det københavnske bourgeoisie tog op mod nord for at finde frem til deres sommeropholdssteder ved Kattegatkysten. Heroppe skulle der vandre langs med kysten, indåndes luften i området æbleplantager... og mødes med vennerne. I Tisvildeleje var man først og fremmest kommet for at finde fred i sjælen, og udveksle historier om livet inde i

Feriegæster fra Tisvilde Badehotel dyrker selskabeligheden på hotellets strandområde.

den travle hovedstad, København. De små, hyggelige pensionater og hoteller i byen var fyldt til bristepunktet. De lå nydeligt smukt placeret på skråninger dækket af lyng og og hybenroser, og fra flere af dem kunne man se den vældige, blå havflade, Kattegat, hvor næste stop var Norge. Stedets charme var for længst blevet omtalt i udlandet, og folk kom rejsende hid og did fra for at opleve dette steds ro og afslappede livsstil.

Mødet mellem Mau og Mstislav i 1912

Mau var hendes kælenavn. Hendes rigtige navn var Marie. Hun var lige trådt ind i sit 18. år og holdt ferie fra sine studier på Det kongelige Musikkonsevatorium. Hun var pianist – og en god

pianist, som folk omtalte som en virtuos. Nu var hun på ferie her i Tisvildeleje sammen med sine forældre og to søstre. Hendes fem brødre havde fået at vide af faderen, at de skulle blive derhjemme. Hendes far var en succesfuld og højt respekteret grosserer, der var taget herop i disse landlige og rolige omgivelser for at slappe af – det var på ingen måde et sted for drenge!

På Tisvilde Badehotel var der tradition for, at hotelgæsterne om eftermiddagen opholdt sig på den store terrasse for at blande sig, stifte nye bekendtskaber og nyde eftermiddagsteen. Der var en masse let snak, men også en mulighed for at øve sig på flere fremmede sprog. Ny bekendtskaber opstod på trods af forskellige uddannelsesbaggrunde, aldre og nationaliteter.

Mau. Tegnet af Mstislav Dobuzhinsky

Det var på denne terrasse, at Maus forældre første gang mødte Mstislav Dobuzhinsky og hans hustru Elizaveta. De boede alle på det samme hotel, og samtalen mellem dem faldt let. Snart var de gode venner, og det var derfor den naturligste sag i verden, at de nye venner blev præsenteret for de tre attraktive døtre.

Denne første præsentation viste sig at være af skæbnesvanger betydning for Mstislav og især for den helt unge Mau. Måske var det kunstnerens alvorlige, men fascinerende gode udseende, der beseglede Maus skæbne... eller måske var det fornemmelsen af, at han repræsenterede en helt anden livsstil, end den hun var vokset op med.

At tale med ham var under alle omstændigheder så nemt på trods af deres to forskellige modersmål. De fandt hurtigt ud af, at de begge talte flydende fransk. Det blev så deres fælles sprog. De indledte nu den umulige kærlighed, der ti år senere ansporede til en række hemmelige stævnemøder rundt i Europa – og som fortsatte i resten af deres liv.

Selvportræt af Mstislav Dobuzhinsky

Mau efter sommerferien 1912

Sommerferien i 1912 var ved at være forbi, og dagligdagen begyndte at vise sig ude i horisonten for Mau. Mstislav og hans hustru havde for længst forladt hotellet, så hun vendte tilbage

til sine studier i København. Da året var forbi gjorde Mau sin uddannelse færdig på Det kongelige Musikkonservatorium – og det endda med udmærkelse. Men hendes evner og talent som musiker blev aldrig hørt udenfor hjemmets fire vægge. Mindet om sommerens blinde forelskelse begyndte langsomt at svinde, og samtidig også hendes skjulte ønske om at optræde i de store koncertsale, som ellers var en del af Mstislavs liv. Mau besluttede, at hun ville opgive at gøre musikken til et levebrød på trods af sit uomtvistelige talent. »Symfonier og operaer er trods alt også så kedelige«, sagde hun.

Mau var en smuk kvinde i 1912, og smukkere og smukkere blev hun i de følgende år. Mange friere mødte op, men hun viste ingen særlig interesse for dem. Først i 1919 adskilte en smuk, ung mand sig fra alle de andre bejlere. Mau forelskede sig hovedkulds for anden gang i sit liv. Hun giftede sig med en mand, der efterhånden fik en smuk karriere som forretningsmand i Danmark, men Mau blev aldrig en del af hans forretningsliv.

Deres første datter blev født et år efter brylluppet, og den anden datter igen tre år senere. Familien forekom stærk, og livet var fuld af muligheder. På det tidspunkt kunne man tænke sig, at Mau ville slå sig ned i sin 'borgerlige' rede sammen med sin succesfulde mand og deres to børn – men det blev på ingen måde tilfældet.

Kærligheden genopstår

Kun Mau selv og Mstislav ved, hvornår de indledte deres forbindelse igen – og kun de ved, hvordan de i så mange år var i stand til at mødes på hemmelige steder.

Det er muligt, at Mstislav besøgte Maus forældre i 1923, da han var i Danmark for at holde et af sine berømte foredrag. Det eneste, vi ved med sikkerhed, er, at han mødte Mau i København i 1923, hvor han tegnede et portræt af hende. Det var første gang han afbilledede hende. Næste år mødtes de igen – den ene gang i Berlin og den anden gang i Paris. Begge steder lavede han skitser af hende. Portrættet fra Berlin fulgte ham siden da på alle hans rejser i udlandet, og så sent som i 1930 blev han fotograferet i sit atelier

Det var på Tisvilde Badehotels terrasse, at Maus forældre første gang mødte
Mstislav Dobuzhinsky og hans hustru Elizaveta.

- siddende ved et bord og stirrende direkte i fotografens kamera
- og hvor portrættet af Mau hang lige bag ved ham på væggen.

Mstislav har udtalt, at Mau ikke kun inspirerede ham på det personlige plan – hun var også hans muse på det kunstneriske plan. I 1923 udførte han en række udsmykningsopgaver til Tchaikovskys 'Eugen Onegin' i Dresden, og det er Mau, vi ser som Tatjana i hans skitser. Hun står ved et vindue og ser ud over haven – badet i den første morgensols stråler. Hendes hår hænger ned ad ryggen på hende i form af lange fletninger. En forelsket mand har tegnet sin elskede.

Maus beslutning – og dens følger

I 1925 tog Mau en beslutning, der var uhørt på det tidspunkt: hun ville kræve skilsmisse fra sin mand. Hendes forældre var rystede og dybt krænkede. Ikke alene havde hun valgt en elsker, der var 20 år ældre end hende selv, men han var endda en af husets venner. Desuden var han troende katolik, hvis kone nu nægtede at give ham den skilsmisse, som han ellers selv ønskede.

Det var en håbløs situation, men Mau holdt alligevel fast. Skandalen var komplet. Mau havde været en opofrende og hengiven mor for sine børn, men tanken om at elske to mænd på samme tid, var helt fremmed for hende. Hun måtte følge sit hjerte lige meget, hvad konsekvenserne for dette ville blive. Mau nåede at tilbringe julen 1925 sammen med sin mand og sine børn. På det tidspunkt var skilsmissen allerede besluttet, og Mau ville nu væk så hurtigt som muligt. Tidligt i 1926 rejste Mau og børnene til Sydengland, hvor hun havde en ven boende i byen Worthing. Vennens mor var leder af den lokale drengekostskole, og på denne skole fik Mau lov til at leje sig ind. Her boede Mau og de to børn i et år. Maus far havde i mellemtiden købt en villa i Fredensborg i Nordsjælland, og Mau besluttede at leje en lejlighed i nærheden af denne villa og flyttede derefter hjem til Danmark.

Uroen lå dog stadigvæk i hende, og efter et år i Fredensborg flyttede hun igen til udlandet – denne gang til byen Merano i den italienske del af Tyrol. Der findes ikke nogen oplysninger om, hvordan hendes liv formede sig der, men vi ved, at hendes samling af Mstislavs tegninger og andre kunstværker voksede betydeligt på dette tidspunkt.

Opholdet i Merano varede et år, og i 1929 vendte Mau igen tilbage til Danmark – og forblev i Danmark resten af sit liv. I de mange år der fulgte, var hun en meget omsorgsfuld mor for sine børn og bedstemor for sine børnebørn, men ind imellem fandt hun altid tid til at mødes med sin elskede Mstislav. Der var dog lange perioder, hvor de ikke kunne ses. I særlig grad gjaldt det hele den lange periode, hvor 2. verdenskrig lagde Tyskland øde. Mstislav havde altid været en aktiv og frodig kunstner,

og hver gang de mødtes tegnede han hende enten med kul eller med blyant. Han skrev omhyggeligt tid og sted på hvert kunstværk Efterfølgende kan man danne sig et billede af deres møder: i Berlin i 1930, i København i 1947 og Frascati i 1953.

Det endelige farvel

I 1955 mødtes Mau og Mstislav for sidste gang. Anledningen var et bryllup i England, og Mau havde arrangeret det sådan, at de kunne spise frokost sammen i London. De havde dog kun et par timer sammen, men senere sendte Mstislav et postkort til hende, hvor der stod:

*Yes, my Muse
Heroine of my life, you are.
I send you the catalogue
You ask me for,
Adding only your own 3 words:
»Your faithful friend«
I bless you and embrace you.*

Dobuzhinsky, 1955

Mstislavs kone havde hele tiden været vidende om forholdet mellem hendes mand og Mau. Da Mstislav døde i New York i året 1957, var det hans enke, Elizaveta, der skrev et kort brev til Mau om hans død. På det tidspunkt var Mstislav blevet en meget kendt og højt estimeret kunstner – også i Danmark. Der blev derfor afholdt en mindeceremoni for ham i Den Russisk Ortodokse Kirke i København. Mau kom ikke til at deltage i denne mindehøjtidelighed, idet brevet fra enken kom flere uger efter højtideligheden. Mau ville have givet alt for at kunne deltage i dette – og det vidste enken måske også!

Efterskrift:

Indholdet i denne artikel er hentet fra det katalog auktionshuset Bruun-Rasmussen udsendte i november måned 2008 i anledning af salget af Maus kunstsamling bl.a. af mange af de kunstværker, som hendes elskede Mstislav havde lavet med hende som model.

Vejby-Tibirke Selskabet har fået tilladelse til at bringe tekst og illustrationer fra kataloget.

En af Tibirkes ældste ejendomme

Af Anne Gottlieb Jensen

Det var ikke helt tilfældigt, at det netop blev i Tibirke, da min veninde og jeg i 1992 købte en stråtekt idyl, som mest talt lignede et håndværker-tilbud, nemlig Bækkebrovej 24. Efterhånden som vi fik sat huset i stand og lærte det rumligt at kende, fik vi også appetit på at endevende dets historie og gøre os bekendte med de fortidige beboere.

Det skal også med, at jeg allerede i barndommen havde fået mine første erindringer fra Tisvilde-området, hvor nogle naboer tog mig med til Tisvilde, når de skulle til stranden.

Huset på Bækkebrovej 24. Foto: Christian Friis

Vores lille hus er fra ca. 1720 ifølge BBR-meddelelsen, og det har oprindelig ikke været så meget som i nærheden af den status, det senere har fået som sommerhus. Det var først i 1969, huset fik sin nuværende sommerhusstatus. Vi har siden købet boet i huset hele året og har siden midten af 90'erne forsøgt at få amtet og siden kommunen til at se rimeligheden i at overføre huset til sin oprindelige helårsstatus. Det er endnu ikke lykkedes.

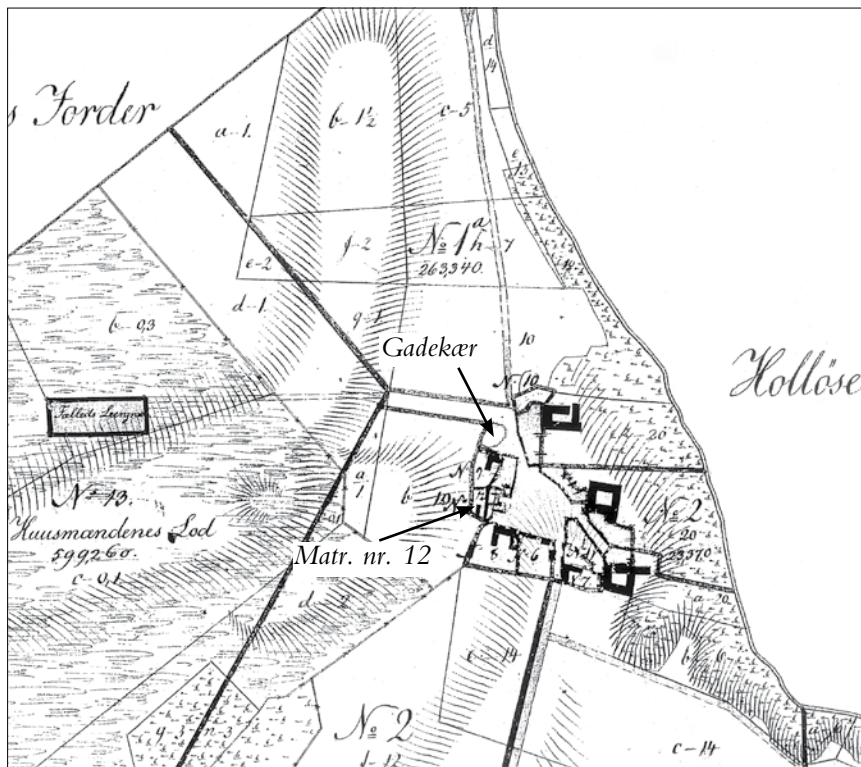
Huset ligger altså 'hist hvor Bækkebrovejen slår en bugt...', og er en del af det gamle Tibirke. Det oprindelige Tibirke lå omkring kirken, men da sandet efterhånden dækkede kirke og by, flyttede bønderne nogle hundrede meter mod nord og dannede en ny landsby. Flere af materialerne fra de originale huse har formentlig været genbrugt, selvom det var blevet besluttet, at gårdene i det oprindelige Tibirke skulle blive stående som værn mod sandflugten.

Bønderne fik som fæstere materialerne betalt, men de skulle selv udføre arbejdet. En af de bærende bjælker i den tidligere endevæg af huset er en massiv, stor egetræsbjælke, i samme højde som man ser på Frilandsmuseet. Om den stammer fra det oprindelige hus, skal jeg ikke kunne sige. Den ligger der stadig, da den ikke fejlede noget og det ville være unødvendigt og uoverskueligt at fjerne den. Så den døråbning, der er under bjælken er meget lav. Men det er en af de charmerende ting ved gamle huse. Alt er lidt vindt og skævt.

Gennem årene har vi istandsat huset fra en ende af, og på et tidspunkt, da vi var ved at restaurere stuen og havde revet de gamle cellutex plader af, kom en lille træplade til syne. Der stod: »Vi istandsatte dette hus for Direktøren for Solbjerg Mejeri, Sv. Abrahamsen. Haandværkerne, 1946«.

Da vi flyttede ind i sin tid, gjorde vi os selvfølgelig en masse tanker om, hvem der mon havde boet i huset gennem tiderne. Et så gammelt hus emmer af historie, og vi ville ønske at væggene kunne fortælle.

Vi søgte oplysninger hos tinglysningen i Helsingør, og på Landsarkivet for Sjælland. På Landsarkivet brugte vi det meste af en dag på at rode gamle dokumenter og papirer igennem. Det var en udfordring at tyde skrifterne og det anvendte sprogbrug.

Udsnit af kort over gårde og huse ved Tibirke Gadekær fra 1841.

Pile og tekst er indsat af redaktionen. Landsarkivet for Sjælland

Skøder er udstedt på husets matr. nr. 12, Tibirke By, gik ikke længere tilbage end til 1860. Før da har huset formentlig hørt ind under en fæstegård, da der var noteret følgende:

Fæstebreve udstedt af Frederik den Sjette vedr. Tibirke- og Tisvilde By, Tibirke Sogn.

- 19. dec. 1811 Stuebjerg gaard, Ole Schou
- 29. dec. 1819 Dyrekjær gaard, Lars Andersen
- 10. nov. 1832 Nieldegaard, Peder Madsen
- 25. apr. 1835 Bomskolehuset, Ole Hansen
- 9. jun. 1846 'Primtnsuur' (?), Jeppe Pedersen

Listen over specifikke skøder på vores hus ser herefter således ud:

Kongeligt skøde

14. jan. 1860	Jens Rasmussen
26. aug. 1862	Søren Jeppesen
1882	Udlejet jordstykker
10. jul. 1888	Niels Sørensen
27. aug. 1895	Træskærer Jens Sørensen
8. jun. 1897	Ole Bendtsen
10. feb. 1913	Niels Peter Sørensen
3. mar. 1914	Hans Hansen
2. nov. 1918	Johanne Linderodt / Enkefru Marie Christoffersen
28. apr. 1923	Enkefru Marie Christoffersen
5. sept. 1930	Ejendomsmægler Carl Sørensen, Øvre Mølle
29. nov. 1931	Holger Nielsen
23. jul. 1946	Direktør Sven Axel Abrahamsen, Solbjerg Mejeri
28. aug. 1971	Niels Casper Hansen
7. sept. 1989	Jens Chr. Christensen / Katrine Tuesen
1. jun. 1992	Anne Gottlieb Jensen / Lone Wessel Westli

Når man kigger over listen, så er det jo kun nogle navne. Ens nysgerrighed bliver blot skærpet for at finde ud af, hvem disse mennesker egentlig var. Og vi har været igennem et utal af historiske bøger og biografier for at finde navne og billeder. Det eneste vi er stødt på, er navnet Johanne Linderodt. I 1918 – 1923 står hun anført som ejer af huset sammen med Enkefru Marie Christoffersen. Det er skægt, at maleren William Scharff fortæller om en Johanne Linderodt i bogen Tibirke Bakker af Otto Gelsted under afsnittet – En pige fra Sverige:

»En pige, Johanne Linderodt, var kommet hertil fra Skaane som femtenaarig Konfirmand, hun blev arbejderske på en Galochefabrik, boede i mange aar paa 'Rumpen', den kunstige Vold, der er rejst mod Flyvesandet nedenfor Bakkerne. Saa fik hun et Hus i Lundene, det var som Paradis, her boede saa mange Mennesker og var meget mere selskabeligt. Hun havde Ged, Kat, Kalve, Bier omkring sig.

Da hun blev 75, ordnede jeg det, saa hun kunde rejse hjem og gense sit Fødeland. Ja, det vilde hun gerne – lige indtil hun fik set Pasfoto-grafiet. »Nej!« sagde hun, »ser jeg saadan ud, saa skal jeg ikke derover og vise mig!«

Hun havde en skavank på Benet og aad Kalk og Smør som Medicin – »det tager syv Aar, inden det virker, for det skal jo gennem hele Legemet.«

Engang hun sad Model, fik hun det for hedt i det godt opvarmede Atelier. Hun blev svimmel og gik ud og satte sig på den frosne Jord: - »Jorden ta'r det!«

Engang samlede man Kobber ind til Christiansborg Slot. – »Er det ikke underligt,« sagde hun, »at de kan overkomme at pudse alt det Kobbertøj inde på Slottet?«

På mit Billede 'Mosekonen brygger' er det hende til venstre med den tamme Høne under Armen. Hønen tabte et Æg, da hun sad Model. Hun forærede mig det.

Da hun var yngre, havde hun engang set tusindvis af 'Smaafolk' altsaa overnaturlige væsener, til Bryllup nede i Ellemosen. Hun skildrede aldeles nøjagtig hele Stadsen – Ekvipager, Heste og Seletøj. Især 'Sølhesten' var noget for sig. Men hun blev aldrig gift.«

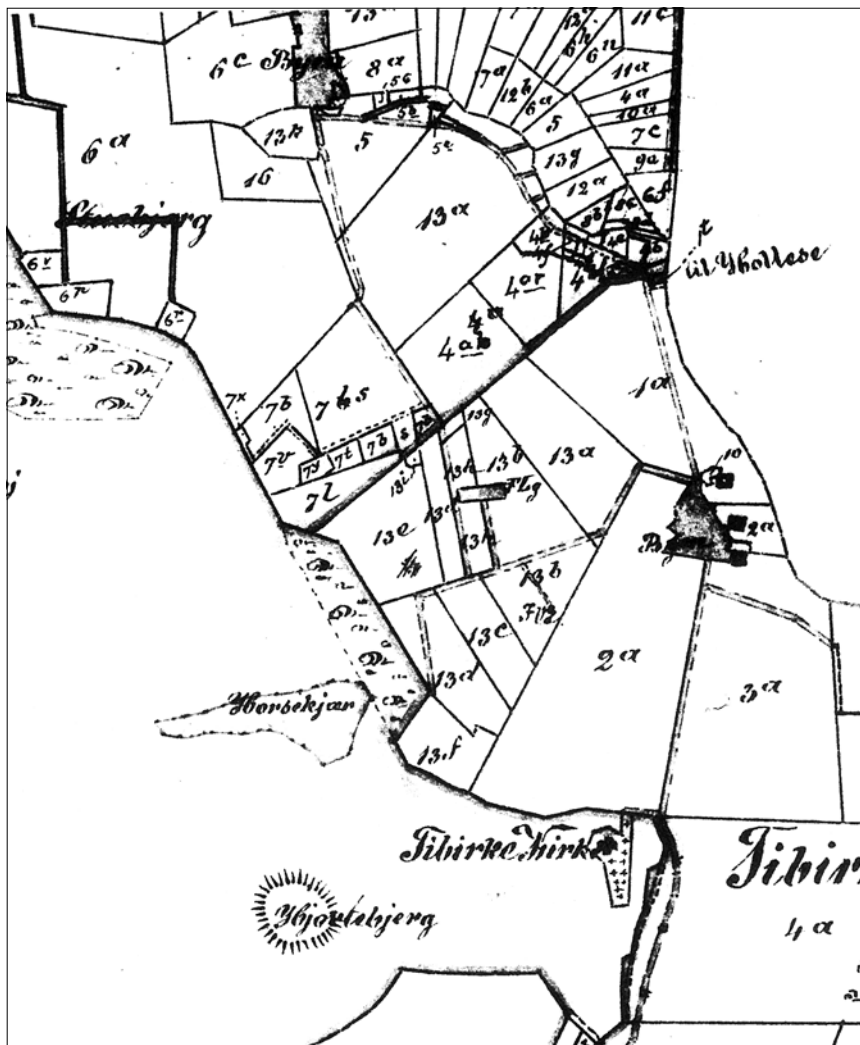
I flere af skøderne har vi stødt på begrebet hartkorn. Det har været nævnt i forbindelse med angivelsen af hvilken ejendom det omhandler. Der har stået matr. nr. 12 Tibirke by og sogn, af Hartkorn 1½ Album.

Hartkorn, hvad i al verden er det for noget?

I dag er det heldigvis muligt, at slå hvad som helst op på nettet, og på Wikipedia fremgår følgende:

Hartkorn betyder 'Hårdt Korn', altså brødkorn, og angiver jordens bonitet. I den lange periode, hvor al betaling foregik som byttehandel med konkrete varer var det nødvendigt med en fælles "møntfod". Man besluttede sig til at sammenligne alle varer med værdien af det såkaldte "hårde korn" eller hartkorn. Hartkorn målt i tønder, ikke at forveksle med tønder land. 1 tønde = 8 skæpper = 32 fjerdingkar = 96 album. Og album er ikke, hvad man skulle tro, men i denne forbindelse det mindste mål af et hartkorn, nemlig en trediedel

Efter flere mere eller mindre mislykkede forsøg fik man i 1688 indført Christian 5.s matrikel. Det var den første egentlige matrikel, og efter svensk forbillede klassificerede man alle ejendomme efter deres areal og jordens bonitet.

Udsnit af kort over Tibirke By og Lundene fra 1909.

Landsarkivet for Sjælland

Christian 5.s matrikel fungerede som beskatningsgrundlag frem til 1844. Det var en fuldstændig registrering af al dyrket jord, som blev takseret efter det, der blev kaldt hartkornsboniteringen. Systemet blev dog forældet i forbindelse med udskiftningen, udflytning af gårde og omfordeling af jord i slutningen af det 18. og begyndelsen af det 19. Århundrede.

Derfor blev der lavet en ny jordtypebedømmelse i 1844, den såkaldte Matrikelbonitering, som er den mest detaljerede kortlægning af jorden i Danmark til dato. Ud over den arealmæssige information indeholder kortene også oplysninger om arealanvendelsen ved den store udskiftning i 1780-erne og information om jordens produktionsevne – dens bonitet.

Også ordet 'album' er ikke, hvad vi tror, men det mindste mål af et hartkorn,

I landsarkivets gemmer fremgår det desuden, at det er et ejendomshus med grund, tilhørende 1/5 af Fælleslodden, matr. nr. 13.

Vi rekvirerede kortmateriale hos Kort og Matrikelstyrelsen for at se, hvor matr. 13 lå. Området er navngivet 'Huusmændenes Lod' og lå, der hvor Lundene i dag ligger. Det har formentlig været et område, hvor Tibirke-bønderne kunne dyrke deres korn eller have dyr gående. I 1909 fremgår det mere specifikt af Landsarkivets gemmer, at matr. nr.12 og 13d udgør i forening samlet Ejendom. Af et andet gammelt kort fremgår det, at daværende matr. nr. 13d var et jordlod, der lå tæt på skoven. Hvis man sammenholder det gamle kort med et nyere matr. kort, så omfattede matr. nr. 13d de nuværende matr. nr. 13p, 13au, 13ak, 13aq, 13bs, 13ch, 13d, 13m, 13ay, 13cæ og 13ck. Det er stort set de matrikler, der i dag ligger på begge sider af Haagen-Müllersvej, hvis man går fra Julius Paulsens Vej, og ned til, hvor vejen slår et knæk mellem Haagen-Müllersvej 7A og 9. Det er lidt sjovt at gå ned ad Haagen-Müllersvej og tænke, at denne jord engang har hørt til vor ejendom. Nu ligger i stedet nogle skønne sommerhuse.

Kunstmaleren Alfred Broge (1870 – 1955) boede i sommerhuset og malede blandt andet et billede, der viser Alfred Broges eget hus til venstre, vores hus i midten og Kædemosegård i

baggrunden. Motivet ses fra bakken, hvor Gadekærbakken i dag løber og tæt på hvor Vibeke Alfeldt og Lars Åkirkes hus stadig ligger.

Alfred Broge: Landskab. Olie, Privateje. Denne artikels bygning ses forrest i maleriet, bagved ligger 'Kædemosegaard' og yderst til venstre maleren Alfred Broges hus.

Indimellem så føler jeg mig heldig over, at kunne være en del af historiens vingesus, og glædes over, at være med til at bevare et så gammelt sted, som der på landsplan findes færre og færre af.

Kilder og litteratur

Utrykte kilder: Kongelige Skøder og Fæstebreve fra Landsarkivet for Sjælland. Skøder og Panteprotokoller fra Tinglysningen for Helsing Retskreds

Trykte kilder: 'Malerne på Tisvilde-egnen siden Guldalderen', Eliabeth Fabritius, 2006. 'Sandflugten', Steen Bernichow, 2003. 'Tibirke Bakker', Otto Gelsted, 1941

Billedmateriale: Alfred Broge: Landskab. Olie, Privateje

Et købstadshus – nu på heden

Af Lars C. Windfeld-Høeberg

Nu og da dukker der en hyggelig artikel op – gerne på forsiden af avisens anden sektion eller måske i et livsstilsmagasin – om de skønne sommerhuse i Tibirke Bakker.

Men underligt nok har opmærksomheden endnu ikke samlet sig om en af de mest interessante bygninger i Bakkerne – det påfaldende bindingsværkshus Skovskellet 8, i det sydvestlige hjørne af Tibirke Bakker, som ligger nærmest Arresøen.

Det eventyrlige hus er ganske malplaceret i denne hedeegn, for bygningen stammer fra en købstad i den fynske middelalder.

Bindingsværksbygningen prydede Nyborgs gadebillede indtil for en hundrede år siden, hvor et moderne gadegennembrud kunne muliggøre en flytning af byggematerialerne til Den Gamle By i Århus. Men det skulle gå ganske anderledes.

Arkitekt Mogens Clemmensen havde en del restaureringsarbejder i Nyborg i begyndelsen af århundredet, og han var så heldig at købe materialerne fra det nedbrudte bindingsværkshus, som der alligevel ikke var brug for i Den Gamle By i Århus.

Nu ville han genanvende egetømmeret i 1915, idet han opførte sit sommerhus i Tibirke Bakker, hvor familie og efterkommere har nydt den enestående bygning indtil 2004.

Da overtog arkitekt Ole Eichen ejendommen og iværksatte dels en udvidelse og dels en trofast restaurering af det ydre samt en modernisering af det indre.

Nyborg Museum og Nyborg Lokalhistoriske Arkiv er blevet henrykte over oplysningen om, at deres fine gamle købstadshus i snart hundrede år har fristet det frie liv på heden på den anden side af Store Bælt.

Men trods ihærdigt arkivararbejde er husets oprindelige stædet endnu ikke fundet i Nyborg.

Så hvis man søger efter enestående bygninger i Vejby-Tibirke Sogne er det fynske, middelalderlige bindingsværkshus i Tibirke Bakker en oplevelse værd.

Nyborg ca 1910, fra dette bymiljø stammer sommerhuset i Tibirke Bakker.

Det netop genopførte hus 1915. Foran huset ses arkitektens hustru, malerinden Augusta Thejle Clemmensen.

Bridge-stien i Tibirke Bakker

Af Lars C. Windfeld-Høeberg

Mange underlige stednavne springer een i øjnene, når man tager sig tid til at granske et lokalt landkort over Vejby-Tibirke Sogne.

Hvad for eksempel med: Hilkers Krog, Kvindhøj og Det Lille Arbejde.

Den kulturhistoriske forklaring på disse umiddelbart uforståelige betegnelser er ofte spændende og morsom.

Men der findes også en række mere 'private' stednavne, som trods deres kulturelle værdi endnu ikke er kommet med på vore dages landkort.

Således er det med en sti i Tibirke Bakker, hvis historiske navn – Ruedalen – for længst er gået i glemmebogen. Men gennem nogle år blev den brugt som bindeled mellem to personer, som man i dag kender som to af de 13 danske nobelpristagere.

Det er velkendt, at forfatteren Johannes V. Jensen byggede sit hus i 1913, tegnet af arkitekterne Ivar Bentsen og Harald Nielsen i en 'Himmerlandsk' stil.

Ud over sine litterære og mere vilde aktiviteter udendørs havde Johannes V. Jensen åbenbart også sans for ugudelige fritidsysler som kortspil.

Og hvem var mere oplagt som ligeværdig udfordrer end en lokal nobelpristager, som gennem fem år i 1920'erne lånte et sommerhus i Bakkerne, Klammerhøj 8.

Dette hus blev tegnet af arkitekt Ejnar Dyggve i 1917 for den københavnske skoleborgmester Ernst Kaper – ham med den legendariske tyske grammatik.

Kaper stillede altså sin sommerbolig til rådighed for selveste Niels Bohr – ham med den fornemme Elefantorden.

Bohr og Jensen var bekendte og i disse somre tilmed næsten naboer. For mellem deres sommerboliger lå den frodigt og vildt

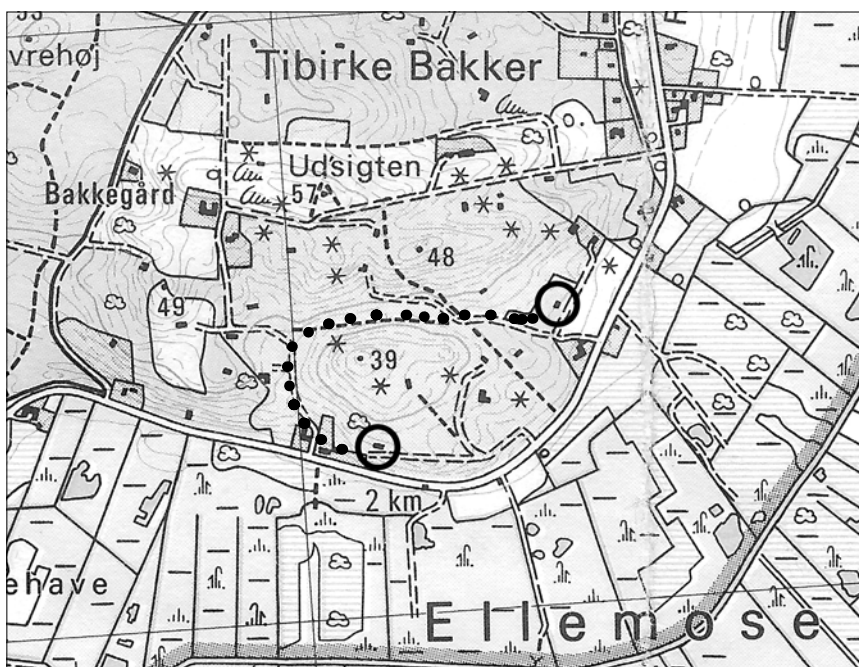
bevoksede bakkeknode, som i dag ofte betegnes som 'Johannes V. Jensens Bakke'.

For at undgå Bækkebrovejen og for at nyde den dramatiske slugt nord om bakkekuden var det netop naturligt at vandre ad denne sti, når man skulle samles om bridge-bordet.

Derfor fik ruten navnet 'Bridge-stien', en betegnelse som bakke-boere med år på bagen stadig bruger – således Bjarne Morgenstjerne-Schwenck, som skal have tak for denne beretning fra en meget ældre og klassisk landligger, Else Bille.

Vores to nobelpristagende kortspillere har således været fælles om at jonglere med bridgens logiske regler og har nok også nydt de komplementære elementer i tilfældighedernes spil, når de sad der fire om bordet i 1920ernes Tibirke Bakker.

Der er som bekendt ingen joker i bridge.

Forstørret kortudsnit (orig. i mål 1:20.000) af sydlige del af Tibirke Bakker. Bridgestien (ca. 800 meter) er markeret mellem de to sommerboliger: Johannes V. Jensens Vej 3 – til venstre, og Klammerhøj 8 – til højre)

Foto 2009

Bridgestien set mod vest fra Bakkedalen, Johannes V. Jensens Bakke ses til højre)

PS:

Som efterskrift skal det med, at den omtalte sti tidligere i 1900-tallet også blev kaldt 'Mælkevejen', idet mælken fra Bakkegården ved toppen af Tibirke Bakker blev kørt ad dette spor via Klammerhøj mod Tibirke, og antagelig videre til mejeriet i Ørby.

Vejby-Tibirke Selskabet - et kulturhistorisk selskab - har som sit formål at bevare kendskabet til Vejby-Tibirke egnens særpræg og indsamle kunst, litteratur og mediekunst, der er skabt af personer med tilknytning til egnen.

Selskabet er selvejende, oprettet i 1966 af en kreds af personer, der gennem deres tilknytning til egnen enten som fastboende eller som landliggere har ønsket at gå aktivt ind for selskabets formål.

Selskabet står iøvrigt åbent for alle interesserede, der indtegner sig som medlemmer.

Bestyrelse 2009

Chr. Friis, formand
Søren Nielsen, næstformand
Hans Kurt Jacobsen, kasserer
Torkil Lund, sekretær
Cira Aalund
Jette Foss
Fritze Hedemann
Verner Nygaard
Annie Prudinsky
Anni Rosenstand

Adresse:

Vejby-Tibirke Selskabet
Postboks 21
3220 Tisvildeleje

Hjemmeside:

www.vejby-tibirke-selskabet.dk

**'Godhavn Strand'
- et ukendt område**

Af Christian Friis

side 15

**Badehoteller, pensionater
og overnatningssteder
omkring Vejby og Tisvilde
fra 1895 til 2008**

Af Lars C. Windfeld-Høeberg

side 39

**En af Tibirkes
ældste ejendomme**

Af Anne Gottlieb Jensen

side 63

Panoramakort 1942

Af Lars C. Windfeld-Høeberg

Indstik

Æresmedlemmer

Gennem årene har

Vejby-Tibirke Selskabet

udnævnt følgende æresmedlemmer:

Hans Nielsen Hansen *udnævnt 1970*

Christian Bek *udnævnt 1978*

Jan Valmin *udnævnt 1979*

Gunnar Lemming-Christensen *udnævnt 1980*

Henrik Kraft *udnævnt 1982*

Anna Jensen *udnævnt 1985*

Sofus Jensen *udnævnt 1985*

Inger Wieth-Knudsen *udnævnt 1987*

N. P. Wieth-Knudsen *udnævnt 1987*

Marie Haagen-Müller *udnævnt 1987*

Liv Tvermoes *udnævnt 1999*

Mogens Christophersen *udnævnt 2004*